

Rozdolska, M. Non-verbal communication in the speeches of politicians [Text]
/ M. Rozdolska, W. Zukow // Social media: origins, development and prospects. –
P. 75–88.

NON-VERBAL COMMUNICATION IN THE SPEECHES OF POLITICIANS

Невербальні засоби комунікації у виступах політиків

Marta Rozdolska¹, Walery Zukow²

Марта Роздольська¹, Walery Żukow²

¹National University "Ostroh Academy", Ostroh, Rivno region, Ukraine

²Radom University, Radom, Poland

¹Національний університет «Острозька академія»

²Radomska Szkoła Wyższa, Radom

The article outlines the features of non-verbal communication, their role in the communication process. Also considered their species, interpretation on examples of Ukrainian politician's speeches.

Keywords: *nonverbal communication, paralinguistic means, manipulation, communication process.*

У статті визначено особливості невербальних засобів комунікацій, їх роль у процесі комунікації. Також розглянуто їхні види, тлумачення на прикладах виступів українських політиків.

Ключові слова: *невербальні засоби комунікації, паралінгвістичні засоби, маніпуляція, процес комунікації.*

Non-verbal communication is an important element of the sound of the language, which is a means of communication and mutual understanding. Communication processes are in the process of speech and comprehension, which are in themselves, updating, diagnostics capabilities [8]. Verbal language provides the semantics of the communicate, i.e. the linguistic meaning of heard, while non-

verbal Communicator properties can tell much more: namely, the attitude of the speaker to the said, sympathy or antipathy to the interlocutor, etc.

The main sources of research investigating the non-verbal communication are published in V. Morozov, G. Pochepcov, V. Bogdanov, O. Pochepcov, E. Anisimova, I. Gorelov, Y. Kosenko, O. Radchenko and others.

In general, non-verbal communication (NC) is in the process of verbal communication in parallel with verbal, extending the boundaries of perception. Non-verbal no word is the means of communication tools that accompany the language of communication and transmission of information in [3, p. 20]. However, the NC concept goes far beyond the communication because it has independent value and is implemented in many other systems and channels of transmission [6, p. 57]. For example, in the field of polisensor human interaction with the external world (involving different organs of senses: vision, hearing, skin tactile reception). As for the concept of the NC, it is relatively new, since had formulated in the 50's years of the twentieth century. Paralinguistic communication is a large number of priorities over the linguistic:

Evolutionary historical ensient;

Independence from the semantics of language;

Independence from language barriers;

The acoustic features of encoding methods;

Polysensoric nature [5, p. 23].

In the Linguistics literature, there is no consensus about the arsenal of non-verbal means of communication and their inventory. Classification of nonverbal means is based on different criteria. The main characters in the nonverbal place occupied: phonation, that is a different voice characteristics (strength, timbre, diction); kinetics, i.e., facial expressions, gestures and postures; taketics, i.e., tap to the interlocutor; proxemics, i.e., the distance between interlocutors [4, s. 36].

Some authors in the nonverbal features include silent and other non-verbal action that can accompany the language communicates [2, 13].

By the nature of the non-verbal means of communication are divided into intentional (arbitrary), i.e. controlling those who purposefully used to adresants and spontaneous (nonarbitrary), noncontrolling [1, 74]. As for the latter, they are the greatest problem during communication, because body language is able to thwart speech to rebuke him. Mentioned by non-verbal means of communication (with the exception of its phonation) are outside the scope of the vocabulary, communication related information [7, s. 42].

People often express the feeling, than talk about them. This is due, firstly, to the fear of individuals to reveal true feelings, secondly, the fact that the feeling is not always appreciated. So you need to have this store of knowledge to expertly distinguish direct to the speaker from the implicit, the truth from the lies. This art of manipulation has the so-called "higher caste" (policy). After all, gestures, facial expressions, timbre can give a complete picture of one or another political leader.

Kinestics is one of the most difficult, because of the paralinguistical controlled depends of our subconscious mind. The first to pay attention during the speech of politicians is kinestics.

Then, consider this means in practice:

Gestures of openness: uncovered hands palms up (sincerity and openness) (V Yushchenko, V Lytvyn, Yu Tymoshenko); wring shoulders, accompanied by the gesture of hands (open nature) (V Lytvyn).

Gestures of protection (we react to possible threats in conflict situations): hands clenched in fists (A Yatseniuk, O Tyahnybok); closely are geared, tense hands (gesture of distrust and suspicion) (V Yanukovych, O Tyahnybok).

Gestures and facial expressions, that lying claim: Negational movement of the head (or easy nod at affirmation) denial of the body, said at the time of broadcast (Yu Tymoshenko, V Yanukovych, S Tigipko);

Have lunch lips, raising the eyebrows - a sign of doubt (V Yushchenko, M Azarov, V Lytvyn, S Tigipko); Looking down the characteristic features of shame and insecurity (Yu Tymoshenko and V Yushchenko); Shrug shoulders - uncertainty, doubt in their own words (V Yanukovych, M Azarov); Shielding hand

eye clamped lips - a sign of shame (V Yushchenko, Yu Tymoshenko, S Tigipko); Look to the right, tip ptosis mouth down - a manifestation of doubt (A Yatseniuk, V Yushchenko, V Yanukovych and O Tyahnybok); Negative movement of the head, a smile at the end of phrases - the joy of a successful manipulation (Yu Tymoshenko); One side smile characteristic contempt (O Tyahnybok).

Gestures of readiness: Hand laid back is the lack of readiness for action, hiding, embarrassment, shyness, predicament, (V Yanukovych, S Tihipko); The top hand in fist - concentration, mastering emotion, aspiration to self-affirmation (S. Tigipko); Rubbing hands - man is under the authority of pleasant thoughts (V Lytvyn); Hand something takes or makes a movement in this direction - directly bodily, material capture, often a sign of a greedy, too much thinking about material possessions (V Lytvyn, A Yatsenyuk, V Yushchenko); That middle finger during the gesticulation, hold hands on zone reflect the dissatisfaction of the speaker (V Yushchenko).

There are several types of moves: Rhythmic gait – lifted form is relaxed, but the mood balanced (S Tigipko, V Yuschenko); The broad steps is often extraversion, commitment, initiative, and ease abstract thinking (V Yanukovych); Short, small steps are often introversion, caution, calculation, quick thinking and reaction, restraint, the type of thinking is more specific (M Azarov, Yu Tymoshenko); Parade uniform (Army type march step) is a strong-willed commitment to activity or purpose (V Lytvyn); Rhythmically strong gait (with reinforced hips movements) - naive-instinctual and self-righteous nature; cooking corn shoulders in response is basically affective, narcissistic individuals (A Yatseniuk) [8].

Uncommon communication process is phonation, which indicates a ritmointonation side of broadcasting, as the volume of the voice tone, timbre, and accent. After all, due to fluctuations in the vocal cords voice communications during the emission of large quantities of adrenaline in the blood (which occurs during the excitement), it becomes brittle and shaky voice, often a difference in timbre and tempo. This allows the listener to discover the excitement.

Speech speed corresponds to prevailing state of human temperament, its hard to artificially change, at best, only a short time. Noticeable speed fluctuation typical for speech easily excitable, diffident or insufficiently tempered people. Expressive articulation, which is a clear pronunciation of the words, endings and particles, differentiates internally disciplined people, which is of course a vital position. Opposite, fuzzy, phonetic vague pronunciation gives a person the lack of critical relevance to themselves [9].

Prim and proper pronunciation, too intense, with emphasis on the first underlined the important meaning in terms of words when there is a desire unconscious demonstrate their confidence, strength and determination, (Yu Tymoshenko). Normal, of course, but the articulation, is not quite accurate, is characterized by a sincere, honest, kind people (V Yushchenko). If the height of the voice conversation varies widely, it means openness, greater susceptibility of the soul and the senses, the diversity of interests, wealth, confidence in the inner freedom (A Yatseniuk). The fall height of tone to the end of the sentence when you leave the unchanged volume indicates weak will, gentleness, predisposition to depression (V Lytvyn). The rhythmic oscillation of the sound characteristic tone expressed lively, but internally balanced people with considerable ability to creativity and development (S Tigipko).

Thus, non-verbal or so-called paralinguistical communications, allow the listener to perceive not only verbal information that is the basis of a message that must be delivered to the addressee, but also one that provides a more thorough interpretation of said, that is the one that created the body, and brings credibility, as the most important and the most valuable information. As for the analysis of the performances of the political elite, it signals the body play an important role in the demonstrations of his strength and power. This can be seen during the gesticulation at O Tiahnybok and carefully redaction false smile Yu Tymoshenko, in open hands of V Yushchenko, in words and in the face of V Yanukovych and M Azarov, rhythmic and relaxed walking S Tigipko and timbre voice A Yatsenyuk.

Most of the gestures of politicians is artificial, which is carefully selected, and those that arise spontaneously, under the influence of emotions, is a native of reliable information.

Невербальна комунікація являється важливим елементом поряд з звуковою мовою, що є засобом спілкування і взаєморозуміння людей. У процесі комунікації реалізуються процеси мовлення та осмислення, що несуть в собі формування, актуалізацію, діагностику можливостей [8]. Вербальна мова надає комуніканту семантику, тобто лінгвістичне значення почутого, в той час, як невербальні властивості комунікатора, можуть розказати набагато більше, а саме: ставлення мовця до сказаного, симпатії чи антипатії до співрозмовника тощо.

До основних джерел досліджень проблематики невербальної комунікації належать публікації В.П. Морозова, Г.Г. Почепцова, В.В.Богданова, О.Г. Почепцова, Е.Е. Анисимової, И.Н. Горелова, Ю.В. Косенко, О.В. Радченко та ін.

Загалом невербальна комунікація (НК) здійснюється в процесі мовного спілкування паралельно з вербальною, розширюючи межі сприйняття інформації. Невербальними засобами комунікації є несловесні засоби, які супроводжують мовне спілкування та беруть участь у передачі інформації [3, с.20]. Разом з тим, поняття НК виходить далеко за межі спілкування, оскільки володіє самостійним значенням і реалізується в багатьох інших системах і каналах передачі інформації [6, с. 57]. Наприклад, в сфері полісенсорної взаємодії людини з зовнішнім світом (за участю різних органів чуттів: зору, слуху, шкірно-тактильної рецепції). Що ж до самого поняття НК, то воно відносно нове, адже сформулювалось в 50-их роках ХХ століття. Паралінгвістична комунікація має велику кількість пріоритетів над лінгвістичною:

1. Еволюційно-історична древність;

2. Незалежність від семантики мови;
3. Незалежність від мовних бар'єрів;
4. Особливості акустичних методів кодування;
5. Полісенсорна природа [5, с. 23].

У лінгвістичній літературі не існує єдиної думки щодо арсеналу невербальних засобів комунікації та їх інвентаризації. Класифікації невербальних засобів створюються на основі різних критеріїв. В парадигмі невербальних знаків основне місце посідають:

- фонація, тобто різні характеристики голосу (сила, тембр, дикція);
- кінесика, тобто міміка, жести та пози;
- такесика, тобто доторкання до співрозмовника;
- проксемика, тобто відстань між співрозмовниками [4, с. 36].

Деякі автори у склад невербальних засобів включають мовчання та інші невербальні дії, котрі можуть супроводжувати мову комунікантів [2, с. 13].

За характером функціонування невербальні засоби комунікації розділяються на навмисні (довільні), тобто контролюючі, ті, які цілеспрямовано використовуються адресантом, та спонтанні (недовільні), неконтролюючі [1, с. 74]. Що ж до останніх, то вони становлять найбільшу проблему під час спілкування, адже саме мова тіла здатна перечити мовленню. Згадані невербальні засоби комунікації (за виключенням фонації) знаходяться поза сферою словникового спілкування, несуть супроводжуючу інформацію [7, с. 42]. Люди частіше виражають почуття, ніж говорять про них. Це пояснюється, по-перше, страхом окремих людей виявити істинне почуття, по-друге, тим, що почуття не завжди усвідомлюється людиною. Тому потрібно володіти цим багажем знань, щоб уміло відрізнити прямі бажання мовця від завуальованих, правду від брехні. Саме таким мистецтвом маніпуляції володіє так звана «вища каста» (політики). Адже жести, міміка, тембр голосу можуть дати цілісну картину того чи іншого політичного лідера.

Кінесика – один із найважче контрольованих паралінгвістичних засобів, адже залежить від нашої підсвідомості. Перше, на що звертають увагу під час виступу політиків – це кінесика. Відтак, розглянемо цей засіб на практиці:

Жести відкритості: розкриті руки долонями вгору (щирість і відкритість) (В. Ющенко, В. Литвин, Ю. Тимошенко); потискування плечима, що супроводжується жестом розкритих рук (відкритість природи) (В.Литвин).

Жести захисту (ними ми реагуємо на можливі погрози, на конфліктні ситуації): руки, стиснуті в кулаки (А. Яценюк, О. Тягнибок); тісно зчеплені, напружені руки (жест недовіри і підозри) (В. Янукович, О. Тягнибок).

Жести і міміка, що стверджують брехню: Заперечний рух головою (чи легкий кивок при ствердженні) – заперечення тілом слів, сказаних у момент мовлення (Ю. Тимошенко, В. Янукович, С. Тігіпко); Закушування губ, підняття брів – ознака сумніву (В. Ющенко, М. Азаров; В. Литвин, С. Тігіпко); Погляд вниз характерний для рис сорому та невпевненості (Ю. Тимошенко та В. Ющенко); Зниження плечима – невпевненість, сумнів у своїх словах (В. Янукович, М. Азаров); Прикривання рукою очей, затиснуті губи – ознака сорому (В. Ющенко, Ю. Тимошенко, С. Тігіпко); Погляд праворуч, опущення кінчиків рота вниз – прояв сумніву (А. Яценюк, В. Ющенко, В. Ф. Янукович та О. Тягнибок); Заперечний рух головою, усмішка в кінці фрази – радість від вдалої маніпуляції (Ю. Тимошенко); Одностороння усмішка характерна для презирства (О. Тягнибок).

Жести готовності: Руки закладені за спину – відсутність готовності до дії, приховування зняковілості, боязкості, скрутного становища (В. Янукович, С. Тігіпко); Рука стискується в кулак – концентрація, оволодіння хвилюванням, прагнення до самоствердження (С. Тігіпко); Потирання рук – людина перебуває під владою приємних думок (В. Литвин);

Рука щось бере або робить рух у цьому напрямку – безпосередньо тілесне, матеріальне захоплення, часто ознака жадібної, що занадто багато

думає про матеріальне володіння людини (В. Литвин, А. Яценюк, В. Ющенко);

Виставлення середнього пальця під час жестикуляції, тримання руки на поясі відображають незадоволення мовця (В. Ющенко).

Розрізняють кілька типів ходи: Ритмічна хода – розслаблена форма піднятого, але урівноваженого настрою (С. Тігіпко, В. Ющенко); Широкі кроки – часто екстраверсія, цілеспрямованість, підприємливість, невимушеність абстрактного мислення (В. Янукович); Короткі, маленькі кроки – частіше інтроверсія, обережність, розрахунок, швидке мислення і реакція, стриманість, тип мислення скоріше конкретний (М. Азаров, Ю. Тимошенко); Рівномірна хода (по типу армійського маршового кроку) – вольова діяльність або прагнення до цілі (В. Литвин); Ритмічно сильна хода (із посиленими рухами стегон) – наївно-інстинктивні і самовпевнені натури; розкачування плечей у резонанс – в основному афективні, самозакохані індивіди (А. Яценюк) [8].

Неабияке значення у процесі спілкування відіграє фонація, що вказує на ритмоінтонаційний бік мовлення, як гучність голосового тону, тембр голосу, сила наголосу. Адже завдяки коливанню голосових зв'язок під час викиду великої кількості адреналіну в кров (що і відбувається під час хвилювання), голос стає хитким та ламким, часто наявний перепад тембру та темпу. Це і дозволяє слухачу виявити хвилювання.

Швидкість мовлення відповідає пануючому стану темпераменту людини, її важко штучно змінити, у кращому випадку лише на короткий час. Помітні коливання швидкості мовлення типові для легко збудливих, невпевнених у собі або недостатньо урівноважених людей.

Виразна *артикуляція*, тобто чітка вимова слів, закінчень і часток, відрізняє внутрішньо дисциплінованих людей, яким властива ясна життєва позиція. Навпроти, нечітка, розпливчаста вимова видає в людині недолік критичного відношення до себе [9].

Манірна, надто виразна вимова, із підкресленим наголосом на першому складі важливих у значеннєвому відношенні слів спостерігається при неусвідомленому бажанні продемонструвати свою впевненість, силу і рішучість (Ю.Тимошенко). Нормальна, ясна, але артикуляція, не зовсім точна, властива щирим, чесним по натурі людям (В. Ющенко). Якщо в розмові висота голосу змінюється в широких межах, то це означає відкритість, велику сприйнятливість душі і почуттів, різноманіття інтересів, багатство настроїв при внутрішній свободі (А. Яценюк). Падіння висоти тону до кінця речення при залишенні незмінної гучності свідчить про слабку волю, м'якість, схильність до депресій (В. Литвин). Ритмічні коливання звукового тону характерні для виражено жвавих, але внутрішньо урівноважених людей із значними здібностями до творчості і розвитку (С. Тігіпка).

Таким чином невербальні або так звані паралінгвістичні засоби спілкування, дозволяють сприймати слухачу не тільки словесну інформацію, яка складає основу повідомлення, що повинне надійти до адресата, але і ту, яка надає більш ґрунтовне трактування сказаного, тобто ту, яка створена тілом, і несе в собі достовірність, як найголовнішу і найціннішу ознаку інформації. Що ж до аналізу виступів політичної еліти, то сигнали тіла відіграють важливу роль у демонстрації своєї сили та влади. Саме це можна побачити під час жестикуляції О. Тягнибока, у фальшивій та ретельно відредагованій усмішці Ю. Тимошенко, на відкритих долонях В. Ющенка, у словах та міміці В. Януковича та М. Азарова, у ритмічній та розслабленій ходьбі С. Тігіпка та у тембрі голосу А. Яценюка.

Більшість жестів політиків є штучними, тобто ретельно підібрані, а ті, які виникають спонтанно, під впливом емоцій, є справжніми носіями достовірної інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Анисимова, Е.Е. Паралингвистика и текст (к проблеме креолизованных и гибридных текстов) [Текст] / Е.Е. Анисимова // Вопр. языкознания. – 1992. – №1. – С.71-78.
2. Богданов, В.В. Молчание как нулевой речевой акт и его роль в вербальной коммуникации [Текст] / В.В. Богданов // Языковое общение и его единицы: Межвуз. сб. науч. тр. – Калининск: Калинин, 1986. – С.12-18.
3. Богданов, В.В. Функции вербальных и невербальных компонентов в речевом общении [Текст] / В. В. Богданов // Языковое общение: Единицы и регулятивы: Межвуз. сб. науч. тр. – Калининск. гос. ун-т.: Калинин, 1987. – С.18-25.
4. Горелов, И.Н. Невербальные компоненты коммуникации [Текст] / И. Н. Горелов. – М.: Наука, 1980. – 104 с.
5. Косенко, Ю.В. Роль невербальных засобів комунікації в дискурсі прощання [Текст] / Ю.В. Косенко // Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки, 2005. – №6(78). – С. 23-31.
6. Почепцов, Г.Г. Теорія комунікації [Текст] / Г. Г. Почепцов. – К.: Спілка рекламистів України, Українська асоціація паблік рілейшнз, 1996. – 175с.
7. Почепцов, Г. Г. Коммуникативные аспекты семантики [Текст]. – К.: Вища школа, 1987. – 131 с.
8. Морозов, В.П. Искусство и наука общения: невербальная коммуникация [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://koob.ru>. – Назва із екрану.
9. Рудченко, О. В. Конспект лекцій з предмету «Естетика ділового спілкування» [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://distant.isu.edu.ua/lib/ADD/Disciplinary/_zz_Etika_delovogo_obscheniya/Radchenko/Etika-del_ob/Konspekt/Konspekt.doc. – Назва з екрану.